

Öngörülerimizi niçin hayata geçiremedik? (III)

Aykut Göker

Bilim, teknoloji ve sınaî üretimde **yetkinleşmek**, tarım dâhil bütün üretim alanlarında, bu üçlü sarmalın her üç kolunu da birbirlerini destekleyecek biçimde yükseltebilir hâle gelmek demektir. ‘**Yetkinleşmek**’teki amaç ise, ülke içinde yaratılan **net katma değeri** sürekli artırabilmek ve **üretkenliği** (prodüktiviteyi), belli ürünlerde, dünya pazarlarında rekabet üstünlüğü sağlayacak ölçüde yükselterek toplumsal refahı yükseltmektir. Diyelim ki, bu bütünsel anlayışla, bilim ve teknolojiye ilişkin uzun dönemli öngörülerimizi yaptık; başta sanayi kesimi olmak üzere, bütün üretici katmanlar ve de siyasî erk öngörülerimizi cân-ı gönülden benimsedi. Öngörülerimizin **ulusal bir bilim ve teknoloji politikasına dönüştürülerek hayata geçirilebilmesi** için sadece bu yeterli mi? Soruyu yanıtlayabilmek için, geçmişteki öngörülerimizin hayata geçirilememesinde, üreten bir ekonomi olma yolundan sapmış olmanın ötesinde, rol oynayan ikincil nedenleri de hatırlamamız gerekli.

Bu ikincil nedenlerden önemli bir tanesi, **kurumlarımızın uzun erimli bir bakış açısı ve stratejik plânlama anlayışından yoksun olmalarıdır**. Bu anlayış, konumuzla ilgili kamu kuruluşlarında yerleştirilemediği sürece, üretilecek bir bilim ve teknoloji politikasının başarılı bir biçimde hayata geçirilmesi imkânsız değilse bile zor ve önemli kayıplar pahasına mümkün olacaktır. Bilindiği gibi, bilim ve teknoloji, bir ülke için, arzu edilebilir bir geleceğin inşasında etkin olarak kullanılacak stratejik araçlardır. Bilim ve teknoloji politikaları, bu iki stratejik aracın, o arzu edilebilir geleceğin inşasında uzun erimli olarak nasıl kullanılacağını -izlenecek yol haritasını- gösterir. Bu tür bir politikanın üretilebilmesi ve hayata geçirilebilmesi ise, stratejik plânlama anlayışına sahip; uygulamaları stratejik açıdan izleyip değerlendirebilen ve politika uygulama araçlarını değişen ulusal ve bölgesel koşul ve gereksinmelere göre zamanında geliştirip çeşitlendirebilen kurumların varlığını gerektirir. Oysa en başta, bilim ve teknoloji politikalarının Beş Yıllık Kalkınma Plânları ile Yıllık Uygulama Programları’na yansıtılarak hayata geçirilmesinde kilit role sahip DPT bu anlayıştan yoksundur. DPT’nin, misyonunu yeniden tanımlaması gerektiği ve “*değişen dünya koşullarında stratejik plânlama yapan bir kurum hâline gelmek zorunda olduğu*” bizzat, önceki Müsteşarlarından Prof. Dr. Orhan Güvenen tarafından vurgulanmıştır [bknz. Güvenen, O., **Türkiye’nin Orta ve Uzun Dönem Stratejik Hedefleri**, TC2007-15 / TC2017-9, DPT, 1999.] Ama ne yazık ki, bu zorunluluk yerine getirilmemiştir.

Başta DPT olmak üzere, konu ile ilgili kamu kurumlarımızın uzun erimli bir bakış açısı ve stratejik plânlama anlayışından yoksun olmalarının yarattığı ve bundan böyle de yaratacağı sakıncalar, Prof. Dr. A.Ş. Üçer, Prof. Dr. M. Durgut ve bu satırların yazarının yaptıkları ortak bir çalışmada şöyle açıklanıyordu:

*“Burada belki **stratejik plânlama yaklaşımının ve bu bağlamda ulusal bilim ve teknoloji politikalarının tasarımının, geleceğe bakabilme becerisini** gerektirdiğine işaret edilebilir. Günlük olayların arkasından koşarak yorulan ve yerleşik bir tarz olarak, kısa vadeden ötesini düşünmeyenlerin önemlice bir çoğunluk oluşturduğu toplumumuzda, ancak uzun vadeli kestirimlerle / öngörülerle ortaya konabilecek imkân ve fırsatları, beklenmedik gelişmeleri nasıl hesaba katıp kendimize yeni yollar çizebileceğimiz sorulabilir. Ancak, şu muhakkaktır ki, kısa vadedecilik, karar alıcıları kısır bir döngüye sokmakta; görüş ufuklarında alışılmışın dışına çıkamayanlar alışılmış usûllerle zaten çözemedikleri sorunlar için kaynaksız ve çaresiz kalmakta; ‘taklit’ aşamasından öteye de pek geçememektedirler...*

“Bu kısır döngüde tıkananların neden olduğu başka bir sorun ise, bilim ve teknolojiadaki, ve toplumsal değer yargılarındaki çağ değişimine ve bu değişimin ardındaki dinamiklere bir şekilde vakıf olanların böyle bir ortamda kendilerine yer bulamadıkları için elenmeleridir. Kadrolar şans eseri bir araya gelse bile iletişim kurabilecekleri kurumları / otoriteleri bulamamaktadırlar...”

Öngörülerimizi hayata geçirmenin önlemlerini düşünürken şu iki kilit kavramı, demek ki, unutmamamız gerekiyor: **Stratejik plânlama** ve bunun için **geleceğe bakabilme becerisinin** kazanılması...

<http://www.inovasyon.org>

CBTD. 22 Mart 2003.